
ԷԼԵԿՏՐՈՆԱՅԻՆ ԵՎ ՍՈՑԻԱԼԱԿԱՆ ՄԱՍՈՒԼԸ ՊԵՏԱԿԱՆ ԿԱՌԱՎԱՐՄԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳՈՒՄ

ԷՂԳԱՐ ՔԱԼԱՆԹԱՐՅԱՆ

Ժամանակակից աշխարհում չափազանց կարևորվում է պետական տեղեկատվական քաղաքականությունը, որը նպաստում է ժողովրդավարական կառավարման արժեհամակարգի և քաղաքացիական հասարակության զարգացմանը, պետական կառավարման մարմինների գործունեության արդիականացմանը, որոնք էլ «լավ կառավարման» ամուր հիմք են: Մարդկությունն ապրում է տեղեկատվական տեխնոլոգիաների դարաշրջանում, որի շնորհիվ տեղեկատվական կրթությունը դառնում է հասարակության միավորիչ գործոն: Մարդիկ յուրաքանչյուր օր ստանում են մեծ ծավալի նոր տեղեկատվություն՝ շատ հաճախ չմտածելով դրա սկզբնաղբյուրների մասին: Հեռուստատեսությունը, ռադիոն, տպագիր նյութերը, գովազդները, համացանցը համարվում են այս կամ այն տեղեկատվության սկզբնաղբյուր, որն ամեն օր մեծ ազդեցություն է ունենում մարդկանց ընտրության վրա՝ սկսած նախաճաշից, վերջացրած պետության ղեկավարի ընտրություններով¹: Զանգվածային լրատվամիջոցները ստեղծված են տեղեկատվություն հավաքելու, մշակելու, վերլուծելու և հատուկ տեխնիկական միջոցների օգնությամբ այն տարբեր սոցիալական խմբերի հասցնելու համար: ՋԼՄ-ն հսկայական ազդեցություն ունի պետական տեղեկատվական քաղաքականության մշակման և իրականացման վրա և պետական քաղաքականության և կառավարման անբաժան մասն են, վերջիններս մշտապես պետք է կապի մեջ լինեն կառավարման սուբյեկտների հետ²:

Կատարված ուսումնասիրությունները հավաստում են, որ 21-րդ դարում, առանց ՋԼՄ-ի ակտիվ դերակատարման անհնար է պատկերացնել որևէ ազգի սոցիալ-մշակութային զարգացումը, պետական քաղաքականության իրականացումը, քաղաքացիական հասարակության ձևավորումը և այլն: Գլոբալացման պայմաններում անհերքելի է այն փաստը, որ մեդիան հսկայական դեր է կատարում ժամանակակից համաշխարհային գործընթացներում: Արդի հասարակության կախվա-

¹ Տե՛ս **Есипова И. В.** Синтез средств массовой информации в эпоху постмодерна // "Вестник Саратовского государственного технического университета". 2011, т. 1, № 1, էջ 284-288:

² Տե՛ս **Спицына О. О.** СМИ в механизме формирования правовой культуры российского общества // "Философия права", 2008, № 2, էջ 62-64:

ծությունը տեղեկատվությունից համակարգը դարձրել է տեղեկատվական, ավելի խոցելի, ՁԼՄ-ն, օգտվելով իրեն ընձեռված հնարավորություններից, ազդում է հասարակության վրա³: ՁԼՄ-ի կողմից եկող մանիպուլյացիային կարելի է դիմակայել թերևս միայն դրանց չվստահելով կամ դրանց վրա ուշադրություն չդարձնելով, սակայն հասարակության սովոր գանգվածը ստացած տեղեկատվությունն ընկալում է ոչ թե իրատեսորեն, այլ ավելի շատ զգացմունքայնությամբ: Այս պարագայում առանձնապես մեծ ազդեցություն ունի էլեկտրոնային և սոցիալական ՁԼՄ-ն⁴:

Հատկապես համացանցի լայն տարածումը տեղեկատվությունն ավելի ու ավելի հասանելի դարձրեց, որից և օգտվեցին պետական բազմաթիվ մարմիններ, կազմակերպություններ և իրենց լրատվամիջոցներով սկսեցին սեփական շահերը հետապնդող, քողարկված նպատակների հետամուտ լինելու ինչ-որ գործընթաց: Սակայն այսպիսի խառը և չկարգավորված իրավճակում ամենադժվարը և բարդը ընտրությունն է: Ընթերցողը, հեռուստադիտողը կամ ռադիոունկնդիրը կանգնում է ընտրության փաստի առաջ, այն է՝ որտեղից ստանալ հավաստի տեղեկատվություն: Մարդկանց մեծամասնության համար այնքան էլ էական չի լինում աղբյուրը, կարևորը լուրի գրավչությունն է, ինչո՞ւ ոչ՞ նաև սենսացիա պարունակելը: Սակայն երբ ընթերցողը կարողանում է ինքնուրույն վերլուծել ՁԼՄ-ի տրամադրածը, այս պարագայում ավելի դժվար և անարդյունավետ է դառնում մանիպուլյացիայի էֆեկտը: Բայց ընթերցողների մեծ մասը չի կարողանում կարդալ տողատակերում գրվածը՝ դառնալով կեղծ քարոզչական մեքենաների զոհ⁵:

Արդի հասարակությունն անհնար է պատկերացնել առանց սոցիալական և էլեկտրոնային մամուլի: Սոցիալական մեդիան ժամանակակից ինտերնետային ոլորտի հիմնական շարժիչ ուժն է, որն ավանդական մեդիա տարբերակներից (ռադիո, հեռուստատեսություն, տպագիր մամուլ և այլն) առանձնանում է ինտերակտիվությամբ և գովազդային թիրախային տեխնոլոգիաների կիրառմամբ: Սոցիալական մեդիան ներառում է սոցիալական ցանցերը, բլոգային ծառայությունները (բլոգինգ), միկրոբլոգային ծառայությունները, տեղեկատվության փոխանակման սոցիալական համակարգերը, սոցիալական էջանշումների համակարգերը (social bookmarking services) և այլն: Այս ոլորտը ժամանակակից տեղեկատվական և տեղեկատվության փոխանակման

³ Տե՛ս **Ա. Մ. Ալեքսանյան**, Քաղաքացիական ժուռնալիստիկան որպես քաղաքացիավարական գործոն // «Բանբեր Երևանի համալսարանի. Միջազգային հարաբերություններ, քաղաքագիտություն», 2013, № 141.6, էջ 24-34:

⁴ Տե՛ս **Воскресенский Ю.** Понятие «средства массовой информации»: роль коммуникации и СМИ в политической системе общества // "Юрист", 2005, № 6, էջ 36-39:

⁵ Տե՛ս **Сурма И. В.** Новый глобальный наднациональный актор международных отношений в контексте национальной безопасности // "Национальная безопасность" / nota bene, 2013, № 1, էջ 66-80:

ուրոտում գրավում է գերիշխող դիրք, որն օրեցօր ավելացնում է իր կշիռը համաշխարհային մեդիա ոլորտում:

Համացանցը զարգացման հետաքրքիր պատմություն ունի. 1957 թվականին ԱՄՆ-ի պաշտպանության նախարարությունը որոշեց, որ պատերազմի դեպքում ինքը կարիք կունենա հուսալի տեղեկատվական համակարգի: Այդ նպատակով ռազմական հետազոտությունների գործակալությունը (DARPA) առաջարկեց մշակել համակարգչային ցանց, որի մշակումը և զարգացումը հանձնարարվեց Կալիֆորնիա նահանգի - Լոս Անջելեսի Ստանֆորդ համալսարանի հետազոտական կենտրոնին: Սկզբնական շրջանում այդ համակարգչային ցանցը կոչվում էր ARPANET (Advanced Research Projects Agency Network): Բոլոր աշխատանքները ֆինանսավորում էր ԱՄՆ-ի պաշտպանության նախարարությունը: Այնուհետև ARPANET-ը սկսեց ակտիվորեն զարգանալ և առաջին սերվերը տեղակայեց 1969 թվականի սեպտեմբերի 2-ին՝ Կալիֆորնիայի համալսարանում: 1990 թվականին այն դադարեց գործելուց, և նրա գործառույթները փոխանցվեցին համացանցին: Նույն թվականի հունվարին համացանցին միացան ավելի քան երկու հարյուր ցանցեր, իսկ այսօր դրանց թիվը հասնում է մի քանի հարյուր հազարի: Այսպիսի գլոբալ տեղեկատվական համակարգերը հնարավորություն են տալիս կրճատելու ծախսերը, բարձրացնում են քաղաքական, տնտեսական որոշումները կյանքի կոչելու արդյունավետության աստիճանը: Կյանքի արագ ընթացքը, մեծ ծավալների տեղեկատվությունն ու դրա նկատմամբ մարդկանց մշտական պահանջմունքի հետզհետե աճը խոսում է վկայություն են այն բանի, որ համացանցը լավագույն միջոցն է մարդկանց համար իրենց ցանկալի տեղեկատվությունը ամենապարզ և շատ արագ ստանալու համար⁶: Ներկայումս համացանցից օրական օգտվում է գրեթե երկու միլիարդ մարդ, իսկ 1990-ական թվականներին այդ ցուցանիշը անհամեմատ ավելի փոքր էր: Բիլ Գեյթսը իր գլխավոր առաքելությունը համարում է այն, որ յուրաքանչյուր մարդու համար հասանելի լինեն համակարգիչն ու համացանցը: Գնալով ավելի է մեծանում համացանցից օգտվողների թիվը: Առաջին հորիզոնականում են Չինաստանը և ԱՄՆ-ը⁷:

ԶԼՄ-ի տարածն միգրացիան դեպի համացանց ցույց է տալիս, որ այն համարվում է յուրահատուկ միջավայր, որն ապահովում է տեղեկատվության տարբեր տեսակների առաքումն ու ստացումը միատեսակ միջոցներով. դրա հետ մեկտեղ՝ ի սկզբանե պահպանում է ինչպես ուղղակի, այնպես էլ հետադարձ կապը յուրաքանչյուր բաժանորդի հետ: Ուսումնասիրությունները պարզել են, որ ընթերցողների մի մասը դադարել է օգտվել թերթերից՝ անհրաժեշտ տեղեկատվությունը ստանալով համացանցից, նույնը կատարվում է շատ հեռուստադիտողների

⁶ Տե՛ս **Раскладкина М. К.** Интернет как информационная среда и особенности работы журналиста в эпоху новых медиа // "Образовательные технологии и общество" (Educational Technology & Society), 2004, № 2, էջ 247-256:

⁷ Տե՛ս ՄԱԿ-ի ուսումնասիրությունը՝ http://www.i2r.ru/static/477/out_21308.shtml

պարագայում: Համեմատաբար կայուն դիրքերում է ռադիոն՝ ի հաշիվ ավտոմեքենաներում ռադիոլստողների թվի: Համացանցը ամբողջովին փոխում է մարդկային կենսակերպը, մտածելակերպը, փոխակերպում է անհատին՝ նրա գիտակցության ուղղորդման տեխնոլոգիաները դարձնելով ավելի արդյունավետ: Նորագույն տեղեկատվական-հաղորդակցական տեխնոլոգիաները նպաստում են միջազգային շուկաների առաջացմանը և դրանց փոխգործունեության ուժեղացմանը, անհատականացմանը և կյանքի ոճերի բազմազանացմանը:

Պետական կառավարման արդյունավետությունը տեղեկատվական քաղաքականության համակարգում պայմանավորված է նաև համացանցի ընդհանուր հասանելիության մակարդակով: ԱՊՀ երկրներում, Հայաստանն առաջատարի դիրքում է⁸: Համացանցը հիանալի միջոց է ոչ միայն ցանկալի տեղեկատվություն ստանալու, այլ նաև հաղորդակցման գործընթացն ավելի արդյունավետ և արագ իրականացնելու առումով: Վերջին տարիներին հաղորդակցման ամենապահանջված և տարածված կենտրոններից է էլեկտրոնային փոստը՝ e-mail-ը, որը հնարավորություն է տալիս ոչ միայն փոխանակելու տեղեկատվություն, այլ նաև ապահովում է մարդկանց անխափան շփումը: Համացանցում մեծ տարածում են գտել նաև շփումների համար նախատեսված մի շարք սոցիալական այլ ցանցեր, ինչպիսիք են՝ Facebook-ը, MySpace-ը, Twitter-ը (ԱՄՆ), Baidu Space-ը, QQ-ն, RenRen-ը (Չինաստան), Вконтакте-ն, Одноклассники-ը (Ռուսաստան) և այլն: Պետք է նշել, որ սոցիալական այսպիսի ցանցերը միաժամանակ օգտագործվում են քաղաքական քարոզարշավների կազմակերպման ու տարբեր հասարակական կազմակերպությունների հեղինակության բարձրացման համար: Դժվար թե Facebook-ի հիմնադիր Մարկ Յուկերբերգը սոցիալական այդ ցանցերը ստեղծելիս կարող էր կանխատեսել, որ դրանք նման մասսայականություն կունենան:

Քաղաքագետ Փոլ Քենեդին նշել է, որ ժամանակակից ավտորիտար պետությունների ղեկավարների համար ավելի դժվար է դարձել իրենց ժողովրդին պահել անտեղյակության մեջ: Նրա ասածի վառ ապացույցն են արաբական մի շարք երկրներում տեղի ունեցած հեղաշրջումները, որոնցում նույնիսկ մեղադրում էին սոցիալական ցանցերին, մասնավորապես՝ Facebook-ին: Մա փաստում է, որ տեղեկատվական տեխնոլոգիաների զարգացումը որքան հեշտացնում է տեղեկատվության ստացումը, այնքան էլ բարդացնում է տեղեկատվական հոսքի կառավարումը: Օրինակ՝ Լիբիայի նախկին առաջնորդ Մ. Քադաֆին «Ֆեյսբուքի» մասին ասել է. «Ես բռնակալ չեմ, որպեսզի փակեմ «Ֆեյսբուքը», ես պարզապես բանտ կնետեմ բոլոր նրանց, ովքեր կօգտվեն այդ ցանցից»:

⁸ Տե՛ս Մ. Մարտիրոսյան, Հայաստանցի ինտերնետ-օգտատիրոջ պատկերը, «Նորավանք», http://noravank.am/arm/articles/detail.php?ELEMENT_ID=6490

⁹ Մ. Քադաֆիի հարցազրույցը «Al Jazeera»-ի թղթակցին, Լիբիա, 08.07.2010 թ.:

Ինչպես նշվեց, Հայաստանում նույնպես վերջին տարիներին նկատվում է համացանցից օգտվողների թվաքանակի ավելացում. խոսքը ոչ միայն հասարակ քաղաքացիների, այլև պետական տարբեր գերատեսչությունների գործունեության կազմակերպման մասին է¹⁰: Սկզբնապես արհեստավարժ էլիտայի հաղորդակցման համար ստեղծված համացանցն ընդամենը մի քանի տասնամյակում (իսկ որոշ այլ չափանիշների հաշվարկով՝ շուրջ քսան տարում) հասանելի դարձավ միլիարդավոր մարդկանց՝ իր ներսում ստեղծելով տարբեր գործառական ծանրաբեռնվածություն ունեցող սոցիալական կառույցներ: Այս ամենը մշտական տեղեկատվական հեղափոխության հերթական պտույտն է՝ այդ բարդ հասկացությունից բխող դրական և բացասական բոլոր հետևանքներով¹¹: Հարկ է նաև փաստել, որ համացանցը՝ հատկապես իր սոցցանցերով ու բլոգոսֆերայով, այլևս պասիվ տեղեկատվական-հաղորդակցային, սոցիալ-հոգեբանական և բիզնես-տերվիսային կրավորական երևույթ չէ: Այն ավելի և ավելի է դուրս գալիս մեր համակարգիչների սահմաններից և դառնում հասարակական և ռազմաքաղաքական իրական խիստ կարևոր գործոն, պետական կառավարման արդյունավետության բարձրացման գործիք: Համաշխարհային սարդոստայնը դարձել է մեզ շրջապատող միջավայրի բաղկացուցիչ մասը: Այսօր համացանցը սոցցանցային հանրույթի և բլոգոսֆերայի հետ միասին դարձել է ժողովրդավարության նոր, վիրտուալ, բայց գործուն ձև, որը, սոցիալական առումով բախվելով արդի ժողովրդավարության իրողություններին, միանգամայն դիպուկ բնորոշվում է «պոստդեմոկրատիա» տերմինով¹²:

Համացանցը և նորագույն տեղեկատվական տեխնոլոգիաների մուտքը հանրային կառավարման համակարգ վկայում են, որ այսօր արդեն անհրաժեշտություն է պետական կառավարումը համապատասխանեցնել այդ նոր խաղի կանոններին: Հեռահաղորդակցության միջոցների հասանելիությունը և համացանցից օգտվելու ծավալների մեծացումը հանգեցնում են համացանցով մատուցվող ծառայությունների պահանջարկի ավելացմանը և հետևաբար՝ պետական կառավարման տարբեր գերատեսչություններին «պարտավորեցնում» ակտիվորեն օգտագործել համացանցը՝ քաղաքացիներին տրամադրելով արդիական տեղեկատվություն և առցանց ծառայություններ: Համացանցի հասանելիության աստիճանի բարձրացմանը զուգահեռ՝ ավելանում է այն պետական մարմինների քանակը, որոնք ակտիվորեն օգտագործում են այդ համակարգը:

¹⁰ Տե՛ս ՀՀ հանրային ծառայությունները կարգավորող հանձնաժողովի պաշտոնական կայքը՝ <http://www.psrc.am/download.php?fid=18625>

¹¹ Տե՛ս **Մ. Դավթյան, Լ. Քոչարյան**, Մեկնաբանություններ Հայաստանում տեղեկատվության մատչելիության վերաբերյալ, «Տեղեկատվության ազատությունը և կառավարման թափանցիկությունը», Եր., 2001, էջ 32-45:

¹² Տե՛ս **Крайч К.** Постдемократия. М., 2010, էջ 45-60:

Սոցիալական ցանցերը համացանցում. հայտնի է, որ սոցցանցերն ու բլոգները համացանցի առավել բուռն զարգացող հատվածներն են: Ըստ որոշ գնահատականների՝ այսօր համացանցի լսարանի ավելի քան 70 %-ն այցելում է այդ կառույցներ: Սոցիալական ցանցեր այցելությունների թվի աճը տպավորիչ է. 2007 թ.՝ 210 մլն, 2008 թ.՝ 242 մլն, իսկ 2009 թ. դեկտեմբերին սոցցանցեր է այցելել ավելի քան 307 մլն այցելու: Facebook-ը նախկինի պես սոցցանցերի շարքում առաջատարն է: Նրա լսարանը 2009 թ. դեկտեմբերին գերազանցել է 206 մլն մարդը (սոցցանցերից օգտվողների 67 %-ը): Արդեն 2010 թ.-ից այդ թիվն աճել է մինչև 520 մլն-ի, ընդ որում՝ 50 մլն-ի ավելացում է դիտվել 2013 թ. ամռան 3 ամիսների ընթացքում, իսկ ընկերության ֆինանսներն աճել են մեկ երրորդով (կազմելով մոտ \$34 մլրդ)՝ առաջ անցնելով Google-ից¹³: Այս թվերն այսօր էլ ավելի են աճել:

Համացանցում և ընդհանրապես մեդիա դաշտում սոցիալական ցանցերի գերիշխումը հանգեցնում է տեղեկատվական միջավայրի էլ ավելի մեծ փոփոխության: Եթե նախկինում ինտերնետ միջավայրում բավականին մենաշնորհային դիրքեր ունեին որոնողական համակարգերը, ապա այժմ մեծանում է սոցիալական ցանցերի կշիռը: Վերջիններիս դերի մեծացումը փոխում է համացանցում տեղեկատվության տարածման հոգեբանությունը: Ընդամենը 2-3 տարի առաջ տեղեկատվության մի քանի հիմնական աղբյուր կար՝ ներառյալ կայքանշաններով, ընկերների հղումներով կայքին անցումները, թեմատիկ ֆորումները և գովազդային հղումները: Սակայն հիմքերի հիմքը որոնման համակարգերն էին, որոնց օգնությամբ միջին օգտվողը տեղեկատվություն էր գտնում համաշխարհային ցանցում¹⁴:

Տեղեկատվության ծավալուն աճը ցանցում, տեղեկատվության աղբյուրների հսկայական և անընդհատ աճող քանակությունն անհրաժեշտություն դարձրին որոնման համակարգերի ստեղծումը: Սոցիալական ցանցերի դարաշրջանի սկիզբը ցույց տվեց, որ տեղեկատվության աղբյուրների որոնման մեջ նույնպես խորքային փոփոխություններ են տեղի ունենում: Այցելուների հսկայական բանակ դադարեց օգտվելուց որոնման համակարգերից հրատապ տեղեկատվություն որոնելու համար, այսինքն՝ այն տեղեկատվությունը, որը հաղորդում է հենց մամուլը: Եթե դիտարկելու լինենք առցանց ՋԼՄ ոլորտը, ապա այստեղ հավանաբար ազդեցության պայքար է սկսվել որոնման համակարգերի և սոցիալական ցանցերի միջև:

Փոխվում է օգտվողի հոգեբանությունն ընդհանրապես: Եթե ավելի վաղ օգտվողների մեծ մասը արդիական իրադարձությունների մասին

¹³ Տե՛ս Սոցիալական ցանցերին առնչվող հետազոտություն՝ www.noravank.am/rm/articles/detail.php?ELEMENT_ID=5141:

¹⁴ Տե՛ս **Воробьев Ю. Л.** Масс-медиа в коммуникативном пространстве общества // «Социальная политика и социология», 2008, № 2, էջ 231-243:

թարմ տեղեկատվություն գտնելու համար պետք է ակտիվություն ցուցաբերեր, փնտրեր որոնման համակարգերում կամ կարդար թեմատիկ ֆորումները, ապա այսօր օգտվողների մեծ մասը տեղեկատվության պասիվ սպառող է: Միջին օգտվողն արդեն ինքը չի որոնում տեղեկատվությունը. նա վստահում է այն փոքրամասնությանը, որը նույնպես սոցիալական ցանցերից օգտվող և, մինչև նույն ժամանակ, թարմ տեղեկատվության ակտիվ որոնող է: Համապատասխանաբար, ուժեղանում է օգտվողների այն աննշան ակտիվ զանգվածի դերը, որն ի վիճակի է գտնել և տարածել տեղեկատվությունը: Հետևաբար, եթե որոնման համակարգի պարագայում մենք գործ ունենք համացանցում տեղեկատվություն գտնելու մաթեմատիկական ալգորիթմի հետ, ապա սոցիալական ցանցերում առաջնային է դառնում մարդկային գործոնը, կարևոր է դառնում նաև այն, թե ով և ինչ տեղեկատվություն է տարածում: Փաստորեն, տեղի է ունենում ցանցային էլիտաների փոփոխություն: Մաթեմատիկական ալգորիթմների վրա հենվող որոնման միջոցների ոչ մեծ քանակությանը փոխարինելու են գալիս սոցիալական ցանցերի ակտիվիստները: Մինչև նույն ժամանակ, այս միտումը վերաբերում է նորությունների հոսքին, բայց ոչ հիմնական տեղեկատվությանը, որն օգտվողները շարունակում են փնտրել որոնման համակարգերի միջոցով:

Գիտության, կրթության, կառավարական և գործնական ոլորտի միլիոնավոր ներկայացուցիչներ օգտագործում են համացանցը, որպեսզի տեղեկատվություն փոխանակեն կամ էլ գործնական փոխհարաբերություններ հաստատեն աշխարհի այլ ծայրում գտնվող կազմակերպությունների հետ: Շատ հեղինակներ գտնում են, որ մենք ինդուստրիալ հեղափոխությունից անցում ենք կատարել տեղեկատվական հեղափոխության: Նրանք տեղեկատվական դարաշրջանի հիմնական ռեսուրս են համարում ոչ թե գիտելիքը կամ մարդկային կապիտալը, այլ հենց տեղեկատվությունը: Տեղեկատվական հեղափոխությունը փոխել է շատ աշխատողների աշխատանքային գործունեության մեթոդները նույնպես¹⁵:

Մենք ապրում ենք մի ժամանակաշրջանում, երբ ամենամեծ գրադարանը հենց վիրտուալ աշխարհում է, որտեղ ավելի պահանջված են ոչ թե տպագիր թերթերը, հեռուստատեսային հաղորդումներն ու ռադիոհեռարձակումները, այլ այդ ամենին փոխարինելու են գալիս էլեկտրոնային, ավելի մատչելի ու քիչ ծախսեր պահանջող վիրտուալ տեղեկատվական տեխնոլոգիաները:

Արդյունավետ կառավարման համար անհատը պետք է տիրապետի՝

- *տվյալների փոխանակմանը, ցանցերի հետ աշխատանքին.* տարբեր տարիքի և մասնագիտության տեր միլիոնավոր մարդիկ օգտվում են համացանցից՝ տեղեկատվություն ձեռք բերելու, հաղորդագրություններ

¹⁵ Տե՛ս **Martin E. Wainright.** Management Information Technology: What Managers Need to Know. -New Jersey: Prentice-Hall, 1999, էջ 226:

գրելու և ստանալու, էլեկտրոնային գնումներ կատարելու համար: Մենք օգտագործում ենք «տեղեկատվական տեխնոլոգիաներ»՝ արտահայտությունը՝ նկատի ունենալով ոչ միայն համակարգիչները՝ որպես տեղեկատվություն ստեղծելու և պահպանելու միջոց, այլ նաև այն փոխանցելու համար օգտագործվող տեղեկատվական տեխնոլոգիաները: Այսօր SS-ն բավականին տարածված է, և դրանց կառավարումը ենթադրում է վերջինիս հասանելիությունը կազմակերպության աշխատակիցներին: - Կառավարման SS-ն այսօր ներառում է նաև էլեկտրոնային փոստը, որը թույլ է տալիս աշխատողներին հաղորդել և ստանալ տեղեկատվություն իրենց աշխատակիցներից ու ղեկավարներից համակարգիչների միջոցով՝ ցանցային կառուցվածքի շնորհիվ,

- *հսկայական գիտելիքների («գիտելիքների աշխատող»)*. դա մի նոր դաս է, որի համար տեղեկատվությունը և գիտելիքը համարվում են գործունեության նոր ոլորտ և արդյունք: Այս աշխատողների թվին են դասվում նախկինում կազմակերպության «սպիտակ օձիքավորներ» համարվողները: Չնայած սահմանման մեջ չի կիրառվում «SS օգտատեր» արտահայտությունը, այնուամենայնիվ դրանք այն աշխատողներն են, որոնց աշխատանքային գործունեությունը կախված է տեղեկատվական տեխնոլոգիաներից: Վերջիններս ավելի մեծ տարածում ստացան համակարգչային ցանցերի զարգացման և ընդլայնման շնորհիվ՝ 1980-ականներ-ից սկսած,

- *խմբային աշխատանքի կազմակերպման հմտություններին*. SS զարգացման հետ մեկտեղ կարևոր է նաև աշխատողների՝ խմբով աշխատելու կարողությունը: 1980-ական թականներին ԱՄՆ-ում ներմուծվեց առանձին հարցերի վերաբերյալ որոշումներ կայացնելու խմբակային մեթոդը, որը նպաստում էր միմյանցից սովորելու գործին: Արդեն 1990-ականների կեսերին սովորական աշխատողն իր գործունեության ընթացքում օգտագործում էր էլեկտրոնային կապը (e-mail) անհատական համակարգչում: Դրա շնորհիվ նկատելիորեն աճեց արտադրողականությունը,

- *շփումների ցանկացած պահի հնարավորության առավելություններին*. «Telecommuter» տերմինը, որը ներմուծվեց 1980-ական թվականներին, եկավ ապացուցելու, որ աշխատողների գործունեությունը չի սահմանափակվում կազմակերպության տարածքով. նրանք կարող են աշխատել նաև տանը՝ միանալով աշխատանքային գրասենյակի ցանցին: Շատերի համար սա հիանալի հնարավորություն էր՝ ձեռք բերելու հավասարակշռություն աշխատանքային և տնային պայմանների միջև և գտնելու աշխատանքի համար առավել նպաստավոր պայմաններ: Այն, որ կազմակերպության կառավարման գործընթացը հնարավոր է իրականացնել առանց անմիջական շփման, սկզբնական շրջանում այնքան էլ իրատեսական չէր և շատերի համար անընդունելի էր, սակայն այժմ դա ուղղակի անհրաժեշտություն է:

Այս բոլոր փոփոխությունները ստեղծեցին նոր հնարավորություններ. պետական կառավարման մարմինները, տարբեր ընկերություններ և անհատներ սկսեցին օգտվել SS-ի ընձեռած առավելություններից՝ կիրառելով դրանք ամենատարբեր ոլորտներում: Կազմակերպությունների ավանդական կառավարումը եղել է ավելի հիերարխիկ՝ ունենալով կենտրոնացված կառուցվածք, իսկ ժամանակակից ձևը՝ ավելի հարթ (նվազ հիերարխիկ), ապակենտրոնացված, վայրկենական ստացվող տեղեկատվության հնարավորությամբ մի մոդել է: Այս ամենը չէր կարող գոյություն ունենալ առանց SS-ի, սոցիալական և էլեկտրոնային հաղորդակցության զարգացման, որոնք էլ հիմք հանդիսացան առավել արդյունավետ հանրային կառավարման համար:

Բանալի բառեր – *սոցիալական մամուլ, էլեկտրոնային մամուլ, արդյունավետ կառավարում, ցանցային կառավարում, համացանց, տեղեկատվություն, մանիպուլյացիա, սոցցանցեր, տեղեկատվական տեխնոլոգիաներ*

ЭДГАР КАЛАНТАРЯН – Внедрение электронных и социальных медиа в систему государственного управления. – Человечество вступило в эпоху информационных технологий. Формирование информационного общества становится объединяющим фактором. Распространение интернета сделало информацию более доступной как для государственных, так и общественных организаций. Армянское общество трудно представить сегодня без электронных и социальных средств массовой информации. Внедрение интернета и новейших информационных технологий в систему государственного управления РА свидетельствует о необходимости модернизировать её с целью повышения эффективности.

Ключевые слова: *социальные медиа, электронные медиа, эффективное управление, сетевое управление, интернет, информация, манипуляция, социальные сети, информационные технологии*

EDGAR KALANTARYAN – Electronic and Social Media within the State Governance System. – Contemporary societies are characterized by information and communication technologies, which become an essential unifying factor for both state and public organizations. The impact of information touches all of society. These days it's hard to imagine life without the Internet, social communication, social and electronic media. The spread of Internet is faster than ever. The rapid spread of information and communication technologies states the distinct role of electronic and social media which effecting the information governance systems of any country. The introduction of the Internet and new information technologies in the system of state governance of the Republic of Armenia is a testament to the need to modernize the existing system in order to improve management efficiency.

Key words: *social media, electronic media, effective government, network governance, internet, information, manipulation, social networks, information technologies*